

نگاه علی به حکومت

گزارش سخنرانی آقای مهندس محمد توسلی در مراسم شب ۲۱ ماه مبارک رمضان اعضا و علاقه مندان نهضت آزادی ایران در زنجان

بسمه تعالی

رئیس دفتر سیاسی نهضت آزادی ایران در جمع اعضا و علاقمندان واحد زنجان طی سخنانی اظهار داشت بهترین عبادت در شبهای قدر طرح بحثهای علمی و آگاهی بخش است زیرا همان طور که از پیامبر اسلام نقل شده است یک ساعت تفکر بهتر از هفتاد سال عبادت است. از این رو با توجه به نیازهای امروز جامعه ما، در مورد نگاه علی(ع) به حکومت سخن می گویم .

مهندس توسلی اظهار کرد : با توجه به اینکه نظام جمهوری اسلامی ما نیز مدعی پیروی از روش علی در حکومت هستند این بحث می تواند آگاهی بخش باشد . اما قبل از ورود به این بحث مقدمه ای اضافه می کنم تا ابتدا نسبت خود را با امام علی تعریف کنیم. برای این منظور ابتدا به جایگاه پیامبر اسلام(ص) که در قرآن توصیف شده اشاره می کنم .

توسلی ادامه داد همه ی ما می دانیم که پیامبر اسلام حامل وحی و پایه گذار مکتب اسلام است و این شأن درجای جای قرآن مورد تکریم قرار گرفته است : خدا و فرشتگانش بر پیامبر او درود و رحمت می فرستند و به مومنین نیز توصیه شده است به او درود و رحمت فرستند و تسلیم کامل او باشند. در عین حال خدا تاکید می کند: بگو من فقط بشری همچون شما هستم با این تفاوت که به من وحی می شود. در جای دیگری قرآن تاکید می کند که پیامبر برای شما الگو و آسوه هست . در نماز های یومیه نیز مرتب تکرار می کنیم که " شهادت می دهم که محمد بنده و رسول خداست." همه این تاکیدها برای این ضرورت است که ما در ذهن خود جایگاه دیگری برای محمد(ص) تصور نکنیم.

وی ادامه داد: اما نسبت ما با علی که شاگرد اول این مکتب است بر اساس همان نسبتی که با پیامبر داریم، تعریف می شود. علی خود می گوید: من شاگرد کوچکی از شاگردان محمد هستم و پیامبر نیز می گوید "انا مدینه العلم و علی بابها".

مهندس توسلی با اشاره به اینکه شخصیت علی (ع) آنچنان والا است که نه تنها شیعه بلکه پژوهشگران سنی و مسیحی شخصیت والای او را در کتابهایشان توصیف کرده اند و او را صدای عدالت انسانیت خوانده اند.

وی در ادامه بحث به نگاه امام علی به حکومت پرداخت و گفت : برای این منظور سه دوره از زندگی سیاسی علی را بعد از رحلت پیامبر مورد بررسی قرار می دهیم.

دوره اول : ۲۵ سال خانه نشینی علی پس از فوت پیامبر.

در این دوره به رغم اینکه علی خود را شایسته تر از دیگران برای حکومت می داند و اعتراض خود را به جمع سقیفه برای انتخاب ابوبکر و منصوب شدن عمر توسط ابوبکر و سرانجام

انتخاب عثمان توسط شورای خلافت اعلام داشته است، اما همانگونه که خود تصریح کرده است با هر سه خلیفه بیعت کرده و همواره به نقد و نصیحت مشفقانه آنها پرداخته است. محمد توسلی اضافه میکند: علی خود به هنگام بیعت با عثمان می گوید: "شما می دانید که من برای زمامداری از هر کس دیگر سزاوارترم. به خدا قسم من خلافت را رها می کنم بخاطر اینکه امور مسلمین سالم بماند" (خطبه ۷۳). تاریخ گواه این واقعیت است که علی در طول ۲۵ سال خانه نشینی خویش هرگز به فکر تدارک سازوکاری برای احقاق حق خود برای حذف سه خلیفه از طریق ایستادگی در مقابل آنها نبوده است.

دوره دوم: نحوه پذیرش مسئولیت زمامداری پس از کشته شدن عثمان

توسلی گفت: پس از کشته شدن عثمان مردم تشنه عدالت به خانه علی هجوم بردند و خواستند که علی زمامداریشان را بپذیرد. در این شرایط که علی خود را محق می دانست با ملاک های معمول علی باید از این درخواست مردم استقبال می کرد و سوار بر موج احساسات مردم می شد. اما علی به آنها گفت: "مرا رها کنید و دیگری را برگزینید" و اطمینان داد که در این صورت همانند یک فرد عادی شنواترین و مطیع ترین عضو جامعه نسبت به کسی که به ولایت انتخاب کنند خواهد بود.

پس از پافشاری مردم، علی به شعار دهنده گان گفت: "عجله نکنید مهلت دهید همه جمع شوند و با یکدیگر مشورت کنند". سر انجام پس از اعراض از قبول مسئولیت وقتی اصحاب بدر و مهاجرین و انصار در جمع حاضر شدند و با علی بیعت کردند (اجماع نخبگان و عامه مردم)، علی زمامداری مردم را به استناد رأی آزاد و آگاهانه مردم در آن شرایط پذیرفت (خطبه ۳). علی شرایط این بیعت را در نامه ای خطاب به مردم کوفه اینچنین توضیح می دهد: "مردم نه باکراه و اجبار، بلکه با طوع و رغبت و اختیار با من بیعت کردند" (خطبه ۱۹۶).

توسلی رئیس دفتر سیاسی نهضت آزادی ایران اضافه کرد که علی (ع) جز از طریق یک انتخابات آزاد، سالم و آگاهانه مردم، در شرایط اجتماعی آن دوران، حاضر به پذیرش زمامداری مردم نشد.

دوره سوم: دوران ۵ سال حکومت علی (ع)

توسلی توضیح داد که روش علی در حکومت این دوران بهترین الگو برای همه کسانی است که دنبال حکومت مردمسالار هستند که در آن حقوق و آزادی و حق شهروندی مردم بطور کامل رعایت می شود. وی اضافه کرد جامعه ما بیشتر از هر زمان دیگر در جستجوی "ارزشهای" دوران حکومت علی است.

محمد توسلی بانقل قسمت هایی از خطبه های ۴۱ و ۲۰۷ نهج البلاغه افزود: علی به پیمان خود با مردم همواره پایبند بود. هیچ گاه به مردم دروغ نگفت، همیشه با مردم صادق بود، وسیله هدف را برای او توجیه نمی کرد، برای حفظ قدرت خود از مردم سلب آزادی نمی کرد.

علی(ع) از فریبکاری حاکمان به مردم هشدار می داد و می گفت: "ای مردم، وفا همزاد و هم‌ریشه راستی است و من سپری محکم تر و نگاهدارنده تر از وفا نمی شناسم. کسی که از چگونگی بازگشت خویش آگاه است نیرنگ نمی زند." علی می گفت: "برای من که بر شما حکومت می کنم حقی است بر شما و برای شما نیز حقی است بر من مانند حقی که بر شما دارم"، "با من بگونه ای که با دیکتاتورها سخن می گویند سخن نگویند"، "در برابر من از حق گویی یا ارایه نظر مشورتی که به تحقق عدالت بینجامد خودداری نکنید، چرا که من از خطا مبرا نبوده و از اشتباه در کار خویش هم ایمن نمی باشم مگر اینکه خدای، که او بر رفع آن خطا از من توانا تر است، مرا از آن حفظ کند".

محمد توسلی در جمع بندی شرایط سیاسی-اجتماعی این دوره گفت: حتی مخالفان علی (ناکثین، قاسطین و مارقین) از آزادی کامل برای اظهار نظر، فعالیت و تشکیل اجتماع برخوردار بودند. هیچکس به عنوان مخالف علی حتی توهین کنندگان علنی به وی بازداشت و زندانی نشدند. اصولاً جرم سیاسی به مفهوم امروزی وجود نداشته است. حتی با مخالفانی که شمشیر بر روی علی کشیده اند، آغاز گر جنگ نبوده است و برای راهنمایی و هدایت آنان و اتمام حجت ابتدا از روش گفت و گو و هدایت استفاده می کردند.

توسلی در پایان این جلسه به پرسش و پاسخ پرداخت و در مورد انتخابات اظهار داشت: انتخابات ریاست جمهوری دهم از جهات مختلف از اهمیت ویژه ای برخوردار است. احزاب، گروه ها و فعالان سیاسی نیز حساسیت بیشتری در این دوره نشان داده اند. اولین دلیل عملکرد دولت نهم در عرصه داخلی و خارجی است. دومین دلیل شرایطی است که انتخابات گذشته برگزار شده است. سومین دلیل نگرانی از اظهارات نهادهای قدرت است که تمایل خود را بطور شفاف و علنی برای ادامه حضور دولت نهم اعلام کرده اند.

در چنین شرایطی است که بسیاری از احزاب و گروه ها و فعالان سیاسی نسبت به انتخابات پیش رو حساسیت نشان داده اند تا در مقابل این انحراف جدی بایستند. نهضت آزادی ایران بر این باور است که در شرایط کنونی همه احزاب و گروه هایی که خط مشی اصلاح طلبی دارند باید در یک جبهه گسترده در چارچوب یک برنامه حداقلی که مورد توافق قرار می گیرد در این انتخابات حضور پیدا کنند. در بین نامزدهای مطرح آقای محمد خاتمی با اولویت می تواند محور این ائتلاف قرار گیرد.

آقای خاتمی یا هر کس دیگری که بخواهد محور این ائتلاف قرار گیرد ابتدا باید با تمام گروه های با خط مشی اصلاح طلبی گفتگو کند و یک برنامه حداقلی که مورد توافق باشد ارایه کند. در صورتی که نامزد اصلاح طلبان نتواند در این انتخابات موفق بشود حداقل یک جنبش اجتماعی شکل گرفته و این جنبش می تواند اهداف خود را بعد از انتخابات ادامه دهد. وی ادامه داد: رد صلاحیت آقای خاتمی هزینه بسیار سنگینی برای حاکمیت دارد و در واقع با این اقدام فاتحه رکن جمهوریت نظام جمهوری اسلامی ایران بطور کامل خوانده خواهد شد.

وی در پاسخ به سئوالی که آیا با وجود ولایت فقیه انتخابات آزاد در ایران می تواند شکل بگیرد توضیح داد: ما باید به قانون اساسی التزام داشته باشیم. در اصل ۱۱۰ قانون اساسی اختیارات ولی فقیه مشخص شده است. ما بر اساس اصول فصل سوم، پنجم و هفتم از حقوق اساسی ملت دفاع می کنیم. به نظر کارشناسان حقوقی اصل ۵۶ قانون اساسی که رای مردم را منشاء قدرت در جمهوری اسلامی می داند باید مبنای تفسیر سایر اصول قانون اساسی قرار گیرد.

ایشان در پاسخ به سئوال دیگری در مورد انتخابات نهم اظهار داشت: در انتخاب دوره نهم رأی ما به آقای هاشمی رأی اعتراض به احمدی نژاد بود. این یکی از شیوه های رأی دادن و ابراز اعتراض در کشورهای دموکراتیک است.

مهندس توسلی در خصوص علل منسجم نبودن اصلاح طلبان خاطر نشان کرد: چون ما یک کشور در حال توسعه هستیم و حضور پیامد های فرهنگ استبدادی، احزاب ما ریشه دار نیستند. مثلاً شما ببینید که بعد از انقلاب با نهضت آزادی ایران به عنوان یک حزب ریشه دار که در مدیریت انقلاب هم حضور داشته چه کرده اند و نیازی نیست که من توضیح بیشتری بدهم.

هنوز هم کسانی در کمیسیون ماده ۱۰ احزاب مخالف صدور پروانه برای نهضت هستند، حزبی که پایه گذارانش مهندس بازرگان، آیت الله طالقانی و دکتر سبحانی هستند و در طول چند دهه با یک خط مشی منسجم و پاسخگو عمل کرده است. حتی با احزاب اصلاح طلب که بعضاً از درون قدرت شکل گرفته اند چگونه برخورد می کنند؟ صلاحیت آنها را بطور گسترده در انتخابات رد می کنند، آنها فاقد روزنامه هستند. در چنین شرایطی طبیعی است که احزاب نتوانند سازمان دهی کنند، نیرو جذب کنند و فعالیت منسجم داشته باشند.

عضو شورای مرکزی نهضت آزادی ایران پیرامون سئوالاتی که در مورد نهضت آزادی ایران و استعفای مهندس بازرگان از دولت موقت بود بیان داشت: اگر مهندس بازرگان استعفا نمی داد پیامد آن چه می شد؟

بنده نمی خواهم بگویم مهندس بازرگان علی (ع) است اما می گویم مهندس بازرگان پیرو روش علی است. این حرف یعنی مهندس باید رأی شورای خلافت را می پذیرفت. مهندس بازرگان در خاطرات خود می گوید ما در شرایطی مسئولیت داشتیم که فقط دسته چاقو در دست ما ولی تیغه آن در دست دیگری بود که مسئولیت نداشتند. بازرگان نمی توانست اعتقادات خود را کنار بگذارد و بگوید به کار دولت ادامه می دهم.

ایشان در توضیح این که نهضت آزادی ایران چقدر پایگاه مردمی دارد گفت: باید به این سئوال پاسخ گفت، که اگر نهضت آزادی ایران در حد یک وانت است و اندیشه آن در جامعه ما پایگاهی ندارد چه دلیلی وجود دارد که در طول ۳۰ سال گذشته این همه محدودیت و فشار بر آن اعمال کرده اند. اینهمه وحشت برای حزبی که پایگاه مردمی ندارد برای چیست؟

مهندس توسلی در مورد اصل ۱۱۰ قانون اساسی گفت: ما به قانون اساسی التزام داریم ولی التزام به معنای اعتقاد نیست.

وی در پایان اظهار داشت یأس و ناامیدی در معارف دینی ما جایی ندارد و ما تحت هیچ شرایطی نباید مأیوس شویم و رفتار خود را باید به الگوی علی نزدیک کنیم. حتی خود علی هم در نهج البلاغه می گوید شما نمی توانید عین من باشید ولی تلاش کنید .